

BESLUT

2023-05-29 Dnr: 22/03604

Saken

Aktuellt, SVT2, 2022-11-15, inslag om missiler som slagit ned i Polen; fråga om saklighet

Beslut

Inslaget frias. Det stred inte mot kravet på saklighet.

Inslaget

Inslaget handlade om att två luftvärnsrobotar slagit ned i Polen, nära gränsen till Ukraina, och dödat två personer. I löpet visades en karta över området kring Polens gräns mot Ukraina och i bild stod det ”Källa till AP: Två döda av ryska robotar”. En av programledarna sa följande.

Uppgifter ikväll: Ryska robotar har slagit ned i Polen. Kommer Nato att svara? Hör militäre experter i Aktuellt.

Inslaget påannonserades enligt följande.

(Programledare 1) – För en dryg timme sedan så kom uppgifter om att två ryska missiler detonerat i Polen. Det uppger en amerikansk underrättelsekälla för nyhetsbyrån AP. Två personer ska ha dött. (Programledare 2) – Missilerna slog ned på ett fält i eftermiddags i den östra delen av landet, nära den ukrainska gränsen. Den polska premiärministern har kallat till krismöte och en presskonferens ska hållas lite senare ikväll, efter det här mötet.

Det visades en kartbild över området och rörliga bilder från nedslagsplatsen samt bilder från en raketattack mot ett bostadshus i Ukraina, i en infogad skylt i bild stod det ”Attacker mot flera städer”. En programledare sa följande.

Samtidigt som explosionen i Polen, utsattes flera ukrainska orter för ryska robotattacker i dag. Bland annat Kiev och även Lviv som ligger tio mil från platsen där missilerna slog ned i Polen.

En säkerhetspolitisk analytiker (A) och en forskare i krigsvetenskap (B) intervjuades om deras reaktioner på händelsen. Båda gästerna redogjorde för att uppgifterna om robotnedslagen var väldigt osäkra och att det först skulle utredas vad som skett, samt att det vid tillfället förekom många olika uppgifter. De sa bland annat följande.

(Programledare 2) – Hur reagerar du på uppgiften om ryska robotar i Polen? (A) – Det visar hur farligt det här kriget är, inte bara för Ukraina utan för hela Europa och vilka tydliga spridningsrisker som finns [...] med kriget. [D]et kan spilla över till Nato-territorium, som det nu verkar ha gjort med de här missilerna. Nu får vi väl vänta först och se, det måste ju ske en utvärdering, vad var det för typ av missiler och var kom de ifrån och utifrån det antar jag att Nato kommer att reagera på ett proportionerligt sätt. (B) – Nej men just nu förekommer ganska mycket olika uppgifter av vad som har skett. De första uppgifterna sa att det var två robotar, ja då är det ju sannolikheten att det var ett misstag och att en robot har gått fel mycket lägre utan då kan det vara ett mål. Men samtidigt så verkar vissa av vrakdelarna se ut som att det är S-300 luftvärn vilket skulle kunna ha varit en ukrainsk robot som har skjutit ned ryska robotar. Så att i det här läget så är det faktiskt bara att vänta och se. Vi vet inte jättemycket men det är såklart allvarligt när konflikten sprider sig och dödar polska medborgare också.

Därefter intervjuades Sveriges Television AB:s (SVT) korrespondenter på plats i Moskva och USA om reaktionerna i respektive land. Moskvakorrespondenten redogjorde för trovärdigheten i Rysslands uttalanden och sa följande.

Ja, för bara en liten stund sedan så kom det ett officiellt uttalande från det ryska försvarsdepartementet och de säger "Vi har inte attackerat några mål överhuvudtaget i närheten av gränsen mot Polen. Så att det här är en del av en anti-rysk propagandakampanj. Att man är ute ifrån då, ifrån Ukraina, ifrån väst för att misskreditera Ryssland och anklaga Ryssland för någonting Ryssland inte har gjort". Men det som ryska officiella källor säger det vet vi ju av erfarenhet då under hela det här långa kriget att det är väldigt ofta inte stämmer eller är rena lögnar, så att det här får vi när någon som inte är en rysk talesperson kommer fram till vad det faktiskt handlade om. Om vad man säger i Ryssland det tror jag än så länge att vi ska ta med en, med stor skepsis.

Moskvakorrespondenten redogjorde för tidigare uppgifter under kriget som kommit från Ryssland och som visat sig vara falska. USA-korrespondenten sa vidare att USA varit väldigt försiktiga och att det cirkulerat uppgifter i amerikansk media från amerikansk underrättelsetjänst om att det skulle röra sig om ryska raketer men det var inte bekräftat.

Inslaget avslutades med att A fick svara på hur hon tolkade Rysslands officiella uttalande om att Ryssland inte hade något med robotarna att göra. Hon sa bland annat att det går att förvänta sig sådana svar från Ryssland och att det ska bli intressant att se vad Nato tillsammans med Polen kommer fram till, om det rör sig om slarv eller en eskalering. Enligt A skulle Ryssland inte tjäna på en eskalering.

Under sändningen återkom programledarna till nyheten ytterligare två gånger enligt följande.

(Programledare 2) – Ja, vi ska ta och uppdatera er när det gäller robotattacken i Polen. Ryska missiler ska alltså ha slagit ned nära den ukrainska gränsen. Uppgifterna kommer från en högt uppsatt amerikansk underrättelsekälla. Ikväll så dementerar Ryssland uppgifterna och säger att inga attacker ska ha skett. Vi fortsätter uppdatera er. [---]

(Programledare 1) – Nu ikväll så kommenterar Ukrainas president Zelenskyj robotattacken mot Polen, enligt en amerikansk underrättelsekälla så handlar det om ryska missiler och Zelenskyj anser attacken som en tydlig eskalation av konflikten. (Programledare 2) – Nato uppger ikväll att de nu undersöker uppgifterna och att man samarbetar tätt med medlemslandet Polen.

Anmälan

Anmälaren anför att det framkom att uppgifterna kring de ”ryska missilerna” kom från nyhetsbyrån AP och att AP:s källa i sin tur var anonym men menar att detta påstående återgavs flertalet gånger under sändningen. Anmälaren anför även att det vid tidpunkten för sändningen gick att ta reda på att det rörde sig om en ukrainsk luftvärnsrobot.

Programföretagets yttrande

SVT anser att programmet stämmer överens med kravet på saklighet och anför sammanfattningsvis följande.

Den 15 november 2022 dödades två personer av en explosion på ett fält i Polen. Senare samma dag publicerade nyhetsbyrån AP en artikel där en icke namngiven amerikansk underrättelseofficer uppgav att explosionen orsakats av ryska raketer. Nyheten spred sig snabbt över världen.

En dag senare, den 16 november, tog AP bort sin ursprungliga artikel och ersatte den med en rättelse. Där framgick att nyhetsbyråns första rapportering inte stämde och att det troligtvis var ukrainska missiler som slagit ner i Polen. Samma dag uttalade sig USA:s president, Polens president och Natos generalsekreterare om att det mesta tydde på att roboten inte kom från Ryssland.

Ytterligare några dagar senare meddelade nyhetsbyrån att en reporter avskedats efter att den felaktiga nyheten skickats ut. Enligt AP bröt rapporteringen mot nyhetsbyråns riktlinjer om att ensamma källor inte ska få bära rapportering.

Drygt en timme innan Aktuellts sändning kom uppgifter från flera nyhetsbyråer om ett robotnedslag i Polen som dödat två personer. Nyhetsbyrån AP citerade en källa från amerikanska försvarsdepartementet som uppgav att det handlade om en rysk robot.

Givet det pågående kriget i Ukraina och den stora oro som fanns i omvärlden för en eskalering bedömde SVT att uppgifterna var relevanta att rapportera om för Aktuellts publik, trots att uppgifterna vid det här läget var knapphändiga. Enligt SVT:s bedömning är nyhetsbyrån AP en mycket trovärdig och omvitnat professionell nyhetskälla som programföretaget har prenumererat på i många år. SVT valde därför, liksom många andra svenska och internationella medier, att berätta om AP:s uppgift om robotens ursprung. Vid tidpunkten för sändningen hade SVT inte sett några uppgifter i etablerade medier som motsade AP:s uppgift.

För att sätta uppgifterna och vad de eventuellt kunde betyda i ett sammanhang valde SVT att bjuda in fyra gäster till sändningen: två externa säkerhetsexperten samt två av SVT:s korrespondenter. Samtliga gäster sa att det var för tidigt att säga någonting med säkerhet om robotens ursprung. En av gästerna noterade att det fanns olika uppgifter om vad som skett och att det skulle kunna vara en ukrainsk robot som skjutit ned en rysk robot.

I inslaget framgick upprepade gånger att inga uppgifter om varifrån roboten kom var bekräftade. I stället hänvisades tydligt till nyhetsbyrå AP och uppgifter från deras källor. SVT:s korrespondent i Moskva förmedlade också Rysslands uppgifter om att detta var falska anklagelser mot landet.

SVT fortsatte att följa händelsen löpande och rapporterade bland annat om hur president Biden i ett tal under natten uppgav att det var ”osannolikt” att roboten avfyrats från Ryssland. I Aktuellt dagen efter, den 16 november, rapporterades att Nato och Polen slagit fast att nedslaget sannolikt orsakades av en ukrainsk luftvärnsrobot som avfyrades för att skydda ukrainskt territorium från ryska kryssningsrobotar.

Aktuell bestämmelse

SVT ska utöva sändningsrätten sakligt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SVT ska före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet (13 § andra stycket i sändningstillståndet).

Granskningsnämndens bedömning

Inslaget handlade om att det kommit uppgifter från nyhetsbyrå AP om att ryska robotmissiler hade slagit ner i Polen. Av handlingar i ärendet framgår att robotarna troligtvis inte var ryska utan ukrainska. Även om programledarna flera gånger uttryckte att robotarna var ryska förmedlades också genomgående i inslaget att uppgifterna från AP var osäkra, både av de inbjudna experterna och korrespondenterna, det framgick även att Ryssland dementerat att de låg bakom attacken. Tittarna gavs därmed tillräcklig information om att det vid sändningstillfället var osäkra uppgifter det rörde sig om. Vad anmälaren har anfört om att AP:s uppgifter inte var tillförlitliga medför därför inte att inslaget stred mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Ulrik von Essen, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Bo-Erik Gyberg, Kristina Åberg, Erik Fichtelius, Sofia Olsson Olsén och Linnéa Jonjons efter föredragning av Simone Vargas Löfstedt.

För granskningsnämnden

Ulrik von Essen

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	ULRIK VON ESSEN
DATUM & TID:	2023-05-29 09:03:55 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_099ce4ddcbcea32b05413761d1d1445ac5

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2023-05-29 09:04:00 +02:00
Ref: 78848SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)